

Hvad er klokken? - Et forløb om tid

Introduktion til emnet

Hvad er klokken? Hvordan har klokken ændret måden vi lever på? Hvordan påvirket tiden vores hverdag? Og hvordan havde det været i dag, hvis vi ikke havde tiden at gå efter? Har du også undret dig over det?

Inden Danmark havde smart phones og andre digitale ure, har man haft andre måder til at holde øje med tiden på. Engang var tiden kun nat og dag og man stod op med solen eller når hanen galede. I middelalderen satte kirken imidlertid sit præg på tiden, i form af kirkeklokker. Klokkerne i kirketårnet havde til formål at samle menigheden og fungere som indkaldelse til messer. I 1401 blev det første mekaniske ur opsat på Ribe Domkirke. Det kunne afgive en lyd for hver time.

Udviklingen bredte sig rundt om Danmark i 1500-tallet. Det medførte langsomt, at befolkningens hverdag blev tidsstyret. I skolerne brugte man timeglasset som måleudstyr for undervisningens længde. I slutningen af 1500-tallet, voksede antallet af kirkeure rundt om i landet. Nu kunne hele byen følge den samme tid og man kunne derfor komme "til tiden". For at befolkningen kunne orientere sig, hvad klokken var om aftenen/natten, blev der indsat nattevægte, som havde til formål at råbe klokken til befolkningen, ved at gå gennem byens mørke gader. Ure var dyre og derfor havde kun kongelige og rige dele af befolkningen adgang til private ure. I 1744 blev Bornholmeruret opfundet og efterhånden kunne størstedelen af befolkningen anskaffe sig et ur til hjemmet. Teknologien udviklede sig hele tiden, og lommeuret blev ligeledes udbredt til befolkningen i slutningen af 1700-tallet. Et ur, som er forgængeren til armbåndsure og de ure vi kender i dag. Indtil 1894 havde man i Danmark forskellige tidszoner. Disse tidszoner gjorde, at der mellem den ene ende af landet til den anden var en tidsforskel på 9 minutter og 41 sekunder. Det var bøvlet, når man skulle rejse rundt i landet, for hvis tid skulle man følge? Den 1. januar 1894 indførte man universaltid i Danmark. Det er den tid vi følger i dag. I dag ændrer uret sig kun, når man bevæger sig 15 længdegrader i den ene eller den anden retning i verden. Derfor er skal vi flytte uret én time tilbage, hvis vi for eksempel tager på ferie til London.

Litteraturhenvielse

Duedahl, P. (2017). *100 Danmarkshistorier, Gudhjemtid*. Danmark: Aarhus Universitetsforlag.

Hvad er klokken? Et forløb om tid

Sine Hansen, Davide Eskelund Rota, Tenna Mari Jørgensen, Christina Tufvesson og Florian Wittmann
FALIHOS 2020

Forslag til aktiviteter til et undervisningsforløb om tid

Aktivitet 1: Trigger - Hvad er klokken?

Eleverne får udleveret en række genstande eller billeder af genstande, der har noget med tid at gøre. Genstandene kunne være; en hane, solen, solur, kirkeklokker, nattevægter, kirkeure, stationsure, bornholmerure, lommeure, armbåndsure, digitale ure, smartwatches osv. Eleverne får til opgave at placere genstandene i den rækkefølge man har brugt/bruger dem til at være bevidst om tiden. Opsamling i plenum med fokus på, at der har været en udvikling i, hvordan vi har forholdt os til tiden. Herefter diskussion af, hvordan man før har forholdt sig til tiden, når man ikke havde et ur på sig.

Mål:

Kompetenceområde:

Kronologi og sammenhæng

Kompetencemål:

Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske perioder

Færdighed- og vidensmål:

- Eleven kan reflektere over historiske genstandes væsentlighed for fortiden og til nutiden
- Eleven har viden om de historiske genstandes tidsperioder og deres formål

Aktivitet 2: O-løb i lokalområdet.

Eleverne tager på et O-løb, hvor de skal opsøge kilder (levn) i lokalområdet, der enten kan sige noget om fænomenet tid eller få os til at undre samt stille spørgsmål? På cykel drager eleverne i grupper rundt til forskellige poster. Bl.a. ved rådhusuret, stationsuret, kirkeklokken osv. På skolen gemmer der sig måske også et gammelt ur. Ved hver post stilles eleverne overfor en problemstilling.

Problemstillingen kunne f.eks. lyde; hvordan har stationsuret påvirket befolkningens hverdag? Ved kirken kunne spørgsmålet være; hvorfor har kirken en klokke? Eleverne skal skrive deres bud på svar ned. Derudover skal eleverne selv stille minimum ét spørgsmål til levnet. Det kunne f.eks. være; hvorfor sidder klokken så højt oppe?

Problemstillingen kunne f.eks. lyde; hvordan har stationsuret påvirket befolkningens hverdag? Ved kirken kunne spørgsmålet være; hvorfor har kirken en klokke? Eleverne skal skrive deres bud på svar ned. Derudover skal eleverne selv stille minimum ét spørgsmål til levnet. Det kunne f.eks. være; hvorfor sidder klokken så højt oppe?

Som et ekstra twist ved opgaven kunne eleverne få frarøret deres digitale ure, men i stedet få udleveret et stopur som gemmes i tasken. Når eleverne kommer rundt til de forskellige poster, vil de kun kunne orientere sig i tiden ved at være bevidste om de ure, der er stillet til rådighed i byrummet. Eleverne får at vide, at de f.eks. har to timer til at nå posterne, og stopuret i tasken vil minde eleverne om, at det er tid til at cykle hjemad.

Mål for aktiviteterne 2-4:

Kompetenceområde:

Kildearbejde

Kompetencemål:

Eleven kan med afsæt i enkle problemstillinger anvende kildekritiske begreber til at gøre rede for fortolkninger af fortiden

Færdigheds- og vidensmål:

- Eleven kan udpege en historisk problemstilling
- Eleven kan opstille historiske problemstillinger
- Eleven har viden om principperne til at opstille en problemstilling
- Eleven kan vurdere kilder, som kan belyse den historiske problemstilling
- Eleven har viden om kildekritisk udvælgelse af kilder

Aktivitet 3: Identificere gode problemstillinger

Når alle elever er samlet igen, kan eleverne og læreren i fællesskab diskutere og vurdere, hvilke problemstillinger, der vil kunne bruges til en videre undersøgelse. Nogle af de spørgsmål eleverne har mødt på deres ture var redegørende. De spørgsmål vil eleverne kunne identificere, da de formentligt allerede har fundet svar på dem. Denne fælles gennemgang af problemstillinger skal lægge op til et gruppearbejde, hvor eleverne skal vurdere de spørgsmål, de selv har lavet rundt ved posterne. Alle relevante problemstillinger samles i et fællesdokument. I gruppen vælger eleverne et emne at arbejde videre med. Det kunne f.eks. være rådhusuret. Eleverne skal udvælge en eller flere problemstillinger fra fællesdokumentet og forsøge at svare på de spørgsmål.

Aktivitet 4: Finde- og arbejde med kilder

Med snuden i sporet skal eleverne forsøge at svare på deres problemstillinger. Det forudsætter, at de finder relevante kilder. I forrige aktivitet har eleverne arbejdet med levn fra fortiden. I denne proces skal eleverne primært arbejde med beretninger. Læreren kan stilladsere elevernes arbejde, ved at lave en kildebank som eleverne kan benytte sig af. Kildebanken kan bestå af relevante kapitler fra udvalgte bøger som læreren finder på skolens bibliotek, eller i de analoge og digitale læremidler som klassen allerede benytter sig af. I kildebanken kunne også være forslag til, at eleverne tager kontakt til byens præst, bedsteforældre, Jernbanemuseet i Odense, eller hvis muligt, den lokale nattevægter. Den nye bog "Gudhjemtid" som er en del af serien *100 Danmarkshistorier*, bøger udgivet af Aarhus Universitetsforlag, har tid som tema. På danmarkshistorien.dk kan man finde artikler og film, som er tilknyttet bogen. Læreren kan også, på forhånd eller sammen med eleverne, tage hen på lokalarkivet eller det nærmeste stadsarkiv og få hjælp til indsamling af kilder. Der er mange muligheder og læreren bør vurdere, hvor selvstændigt eleverne kan arbejde med at finde kilder.

Hvad er klokken? Et forløb om tid

Aktivitet 5: Fremlæggelse og slutprodukt

Eleverne holder oplæg "on site" om deres respektive emne, med udgangspunkt i deres problemstilling. Som en del af fremlæggelsen kunne eleverne beskrive deres arbejdsproces. Det kan derfor være relevant, at eleverne undervejs i forløbet dokumenterer deres proces ved hjælp af fotos og noter. Et alternativ kan være, at eleverne laver en artikel, hvor de præsenterer deres syntese og vurdering af problemstillingen. Artiklerne samles til et fælles magasin med forskellige perspektiver på *tid*.

Mål:

Kompetenceområde:

Historiebrug

Kompetencemål:

Eleven kan perspektivere egne historiske fortællinger i tid og rum

Færdigheds- og vidensmål:

- Eleven kan drage paralleller fra de tidshistoriske genstande til nutidens tidsgenstande og fremstille en sammenhængende historisk fortælling
- Eleven har viden urets påvirkning på tidsforståelsen gennem tiden.
- Eleven har viden om tidsgenstande og forståelse for begrebet tid både er relativ og dynamisk.

Links

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/100-danmarkshistorier-tidslinje/> - Herinde kan man finde artikler, film og relateret indhold om tidens udvikling. Indholdet på hjemmesiden er udarbejdet i samarbejde med Aarhus Universitetsforlag og bøgerne i serien 100 Danmarkshistorier.